

Narkootikumide nõudluse vähendamine: ülemaailmsetele tõenditele toetuvad kohalikud meetmed

Tõenduspõhiste nõudluse vähendamisele suunatud sekkumiste väljatöötamine on peamine narkootikumidevastase poliitika eesmärk riiklikul, Euroopa Liidu (ELi) ja ülemaailmsel tasandil. Selle eesmärgi elluviimise arutamisel kasutatakse kindlat diskursust koos kindlate mõistetega,

hõlmates järgmisi termineid: „parim tava“, „kvaliteedistandardid“, „suunised“, „protokollid“, „akrediteerimissüsteemid“ ja „parima tegevuspraktika tuvastamine“. Käesolevas dokumendis esitatakse lugejale kasutatud terminite selged määratlused, tuues seejuures esile

saavutused ja kestvad probleemid seoses teaduslike andmete praktikasse ülekandmisega narkootikumide nõudluse vähendamise valdkonnas. Erilist tähelepanu pööratakse parimale tavale, kuna see mõiste on saamas Euroopas järjest populaarsemaks ja olulisemaks.

Lühidalt põhiteemadest

1. Parima tava edendamist ja vahetamist peetakse oluliseks strateegiaks nii seoses narkootikumidega seotud sekkumiste tõhususe parandamise kui ka piiratud ressursside efektiivse kasutamise tagamisega.
2. Parima tava edendamiseks kasutatakse kõige sagedamini juhiseid ja standardeid. Euroopas on nüüdseks olemas hulgaliselt suuniseid, mida otsusetegijad saavad kasutada, ajakohastada ja kohandada vastavalt oma riigi oludele, selle asemel et ise otsust peale alustada.
3. Teaduslike tõendite hulk sekkumiste tõhususe kohta narkootikumide valdkonnas järjest suureneb ning seda saab kasutada standardite ja suuniste väljatöötamiseks ja ajakohastamiseks. Nüüd on hakatud rõhku panema investeeringute vähendamisele, halva tava ja madalakvaliteediliste sekkumiste kasutamise peatamisele.
4. Euroopa tasandil on hiljutise projektiga võetud eesmärk edendada üksmeelt minimaalsete kvaliteedistandardite osas narkoennetustöö, narkoravi ja kahjude vähendamise valdkonnas ning samuti kvaliteedistandardite praktikasse ülekandmisega.
5. Välja on kujunenud uued distsipliinid, mis keskenduvad eduka ülekandmise meetoditele, nagu rakendusteadus, tõlgendav teadus ja teadmiste liikumine. Oluline edutegur on paljude rakendusstrateegiate muutmise ja kasutamise seotud takistuste kindlakstegemine.
6. Parima tava valdkonnas on teaduslikus tõendibaasis endiselt palju puudujääke ning pidevalt tekib uusi käsitlemist vajavaid küsimusi. Puuduste süstemaatiline analüüs aitab suunata edasisi samme ja tulevase arenguid.

Mõisted

„**Parim tava**“ – olemasolevate tõendite parim rakendamine käimasolevas tegevuses.

„**Tõenduspõhisus**“ – meditsiini valdkonnast üle võetud mõiste, mis on määratletud kui „olemasolevate parimate tõendite vastutustundlik, selge ja kaalutletud kasutamine üksikpatsientide ravi kohta otsuste tegemiseks“ (Sackett, 1996). Narkootikumide nõudluse vähendamise suhtes kohaldatuna tähendab see teaduslike tulemuste kasutamist sekkumisaalaste otsuste tegemisel.

„**Suunised**“ – „avaldused, mis sisaldavad soovitusi patsiendihoolduse optimeerimiseks ning milles lähtutakse tõendite süsteemset läbivaatamisest ja alternatiivsete ravivõimaluste plusside ja miinuste hindamisest“ (Institute of Medicine, 2011).

„**Protokollid**“ – dokumendid, milles määratakse kindlaks menetlused, mida teatavate ülesannete puhul tuleb täita.

„**Standardid ja kvaliteedistandardid**“ – tõendipõhised põhimõtted ja eeskirjade kogumid (Brunsson ja Jacobsson, 2000), mida kasutatakse suunistes soovitatud sekkumiste rakendamiseks. Need võivad käsitleda sisulisi küsimusi, protsesse või struktuurseid aspekte.

„**Akrediteerimine**“ – protsess, millega teenust osutava institutsiooni kvaliteeti hinnatakse sõltumatult eelnevalt akrediteerimisasutuse kindlaks määratud kriteeriumide ja standardite alusel.

„**Parima tegevuspraktika tuvastamine**“ – teenuseprotsesside ja tulemuste teiste teenuste parima tavaga võrdlemise protsess. Tavaliselt mõeldakse kvaliteeti, aega ja kulusid.

1. Parimast tavast

Mõiste „parim tava“ määratluse töötas hiljuti välja EMCDDA kokku kutsutud Euroopa ekspertide rühm. Lühidalt öeldes on parim tava olemasolevate tõendite parim rakendamine narkootikumide valdkonnas käimasolevates tegevustes. Kindlaks tehti mitu tegurit, mis aitavad välja selgitada, kas sekkumine kujutab endast parimat tava. Kokkuvõttes põhineb parimat tava kujutav sekkumine kõige täpsematel teaduslikel tõenditel, mis on seoses edukate tulemuste saavutamisel tõhusaks osutunuga kättesaadavad, ning seda kohandatakse vastavalt käsitlemisobjektile. Kasutatud meetodid on läbipaistvad, usaldusväärsed ja ülekantavad ning neid saab vastavalt teadmistaibaasi arenemisele ajakohastada. Rakendamisel võetakse arvesse kohaliku keskkonna tegureid ning sekkumised viiakse kooskõlla muude meetmetega osana kõikehõlmavast lähenemisest narkoprobleemidele.

Parim tava on tihedalt seotud tõendus põhise tava mõistega – parimate sel ajal kättesaadavate tõendite vastutustundliku, selge ja kaalutleva kasutamisega otsuste tegemisel (Sacket et al., 1996) ning teaduslikud teadmised tuleb hoolikalt ühendada rakendamiskogemustega, et kohendada sekkumine sobivaks teatavale üksikisikule ja/või kindlale kontekstile. Parimat tava kujutav sekkumine peaks saavutama paremaid tulemusi kui muud sekkumised ja seega võimaldama ressursse ratsionaalselt jaotada.

2. Juhised ja standardid: parima tava edendamise populaarsed vahendid

Euroopas on kõige tavalisem strateegia parima tava edendamiseks juhiste ja standardite koostamine. 2011. aastaks oli kogu piirkonnas kindlaks tehtud üle 143 narkoravi juhise, millest paljud käitslesid opioidide asendusravi valdkonda. Paljudel juhtudel toetatakse

nüüd uute juhiste või standardite koostamisel olemasolevatele riiklikele näidetele (eeldusel, et need põhinevad tõenditel) ning nende kohandamisele kohalike olude jaoks, säätstes nii ressursse. Ravi, ennetamist ja kahjude vähendamist käsitlevate riiklike juhiste ja standardite loetelu on kättesaadav EMCDDA parima tava portaalis aadressil <http://www.emcdda.europa.eu/best-practice>.

Parima tava edendamise juhiste, standardite ja muude sarnaste vahendite kaudu on seotud teatavad püsivad raskused. Esiteks tuleb kindlaks teha, et need põhinevad usaldusväärsetel teaduslikel tõenditel ning et uute süsteemsete ülevaadete avaldamisel uuendatakse neid korrapäraselt. Teiseks tuleb praegu Euroopas kättesaadavaid juhiseid maksimaalselt ära kasutada. Lisaks on oluline tagada, et juhiseid ja standardeid rakendatakse asjakohaselt.

3. Teaduslike tõendite hankimine ja kasutamine

Viimase viiekümne aasta jooksul on mitmekordistunud narkootikumidega seotud sekkumiste tõhusust käsitlevate uuringute arv ja on tekkinud vajadus kvaliteetse sünteesi järele. 1990ndate lõpus loodi Cochrane Collaboration (rahvusvaheline mittetulundusorganisatsioon, mis koostab ja haldab süsteemseid ülevaateid tervishoiu mõjude kohta ning parandab juurdepääsu neile) raames narkootikumide ja alkoholi toimetusrühm. Cochrane'i narkootikumide ja alkoholi töörühma eesmärk on koostada ja levitada süsteemseid ülevaateid problemaatilise narkootikumide ja alkoholi tarvitamise ennetamise, ravi ja rehabilitatsiooniga seotud kliiniliste katsete kohta. See töörühm teeb tänase päevani koostööd EMCDDA parima tava portaaliga, et sünteesida olemasolevaid tõendeid sekkumiste kohta.

Praegune rahandusolukord nõuab, et kõik otsusetegijad leiaksid viise, kuidas piirata kulusid ilma ravi kvaliteeti

„Kõik sekkumised on heade kavatsustega, kuid mitte kõik sekkumised ei ole võrdselt tõhusad. Praegu peame rohkem kui eales varem tagama, et investeerime sellesse, mis toimib, ja kaotame investeringud sellesse, mis ei toimi. Selleks on meil peale ühise arusaama tõhususe tõendipõhisusest vaja ka suuniseid, millest kvaliteetsete kohalike teenuste osutamisel juhinduda.“

Wolfgang Götz,
EMCDDA direktor

vähendamata. Lisaks kasutamisele tõhusate sekkumiste kindlakstegemiseks toetatakse teaduslikele tõenditele järjest enam ka eesmärgiga vähendada või lõpetada halvakvaliteediliste lähenemiste ja teenuste kasutamine. Kliiniliste eksperditadmiste riiklik instituut (National Institute for Clinical Excellence, NICE) Ühendkuningriigis on rakendanud nn investeringute vähendamise protsesse, et peatada madala väärtusega kliiniliste sekkumiste rahastamine – näiteks seetõttu, et need ei ole kliiniliselt tõhusad, nendega seotud kasu on riskiga võrreldes väike või need ei tugine piisavatele tõenditele. See hõlmab tervishoiuressursside vähendamist olemasolevates tervishoiutavades, mida peetakse nende kuludega võrreldes liiga ebatõhusaks või kasutuks, mistõttu ei kujuta need ressurside tõhusat kasutamist.

4. Õppimine üksteiselt – minimaalsed kvaliteedistandardid Euroopas

Kuigi iga Euroopa riik on narkoprobleemiga seoses välja töötanud oma strateegia ja reageerimisviisi, on narkoprobleemi ulatust ja olemasolevaid ressursse arvestades selgelt kasulik jagada saadud kogemusi ja õppetunde teiste riikidega, aidates arendada kvaliteedi

parandamise ja tõhususe uuringuid. Euroopa tasandi minimaalsed kvaliteedistandardid peavad lisama väärtust sellele, mis üksikutes liikmesriikides olemas on, ning võtma arvesse riikide erinevaid tervishoiusüsteeme ja suutlikkust.

Eli rahastatud hiljutise projektiga on hakatud välja töötama Euroopa minimaalseid kvaliteedistandardeid narkootikumide ennetustöö, ravi ja kahjude vähendamise valdkonnas, koondades eksperte ja sidusrühmi Euroopast ja mujalt, et nad pakuksid tõenditele ja üksmeelele tuginedes välja minimaalsete standardite loetelud. Euroopa narkoennetustöö kvaliteedistandardeid on kohandatud, et moodustada neist uuringu ennetamist käsitlev osa, ning EMCDDA avaldas need 2011. aasta detsembris käsiraamatute (*Manuals*) sarjas ning need on allalaadimiseks ja tellimiseks tasuta kättesaadavad EMCDDA veebisaidil aadressil <http://www.emcdda.europa.eu/publications/manuals/prevention-standards>. Euroopa minimaalsete kvaliteedistandardite uuringu tulemusi arendab edasi Euroopa Komisjon, et koostada Euroopa Liidu Nõukogule esitamiseks ettepanek.

5. Tõendite rakendamisejuhiste, standardite ja muude vahendite kaudu

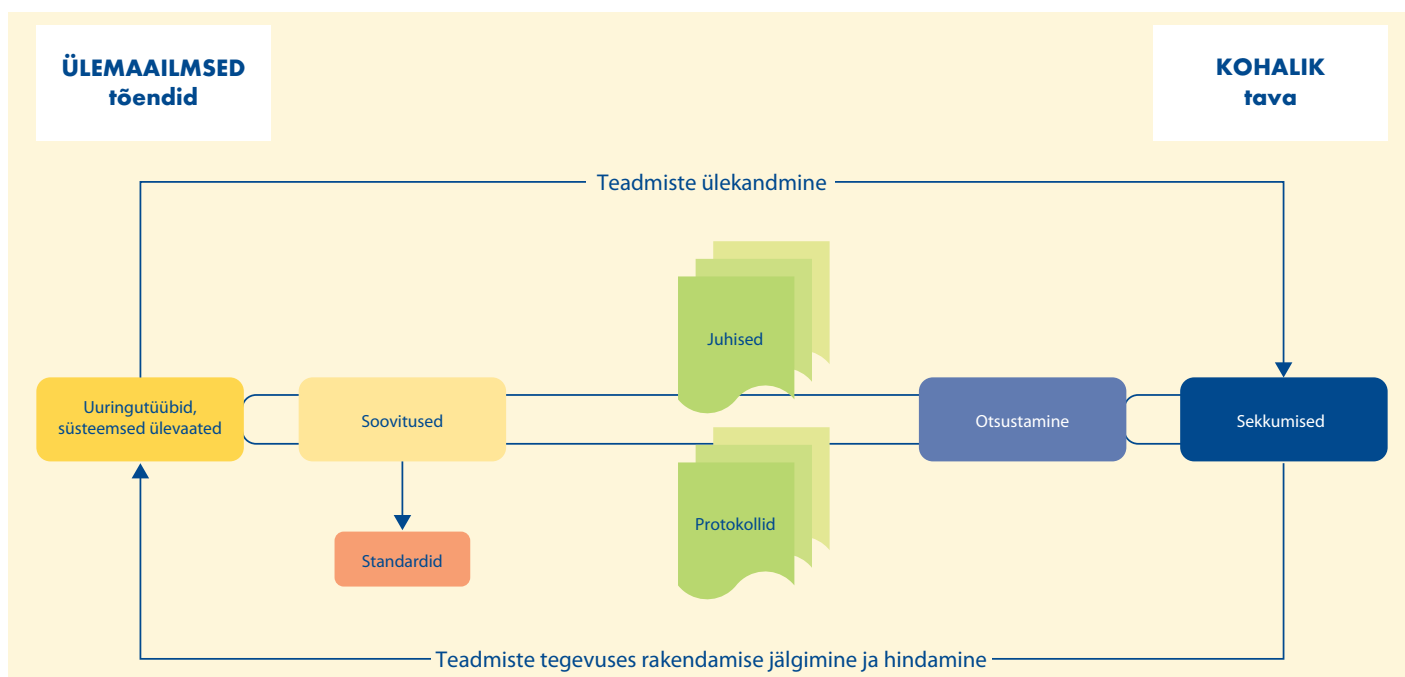
Tõendite edukaks ülekandmiseks praktikasse juhiste ja standardite kaudu on vaja nii kavandamist kui ka ennetuslikku lähenemisviisi. Tõendite meetmeteks muutmiseks kasutatakse palju eri tegevusi ning tekkinud on mitu uut teaduslikku distsipliini, mis seda teemat otseselt käsitlevad, nt: tõlgendav teadus, teadmiste tõlkimine ja teadmiste liikumine. Paljude nende lähenemisviiside jaoks on rakendamiseprotsessis kesksel kohal teaduslike tõendite ja ekspertide üksmeele vaheline suhe. Eduka rakendamise jaoks on oluline ekspertide üksmeel, mis võimaldab kindlaks teha asjakohased küsimused, kohandada soovitusi kohalikele oludele vastavaks ning tagada sekkumiste asjakohane struktuur ja kohandatus sihtrühma suhtes. Kuigi riiklikud lähenemisviisid võivad olla erinevad, võib nn muutust takistavate asjaolude kindlakstegemine sihtrühmas ning nende takistuste aktiivne kõrvaldamine tõhustada uute sekkumiste kasutusele võtmist. Ka selliste stiimulite kasutamine nagu koolitus, akrediteerimine või sertifitseerimine võib toetada kvaliteedistandardite edukat

rakendamist narkootikumide nõudluse vähendamise valdkonnas.

6. Järgmised sammud: puuduste kindlakstegemine ja uute probleemide analüüsimine

Arengusuunad narkootikumidega seotud teadusuuringutes ja tõendus põhistes tavades on viinud uute vahendite loomiseni, millega suurendatakse Euroopa tõhusust narkoprobleemidega tegelemisel. Samas on see protsess toonud nähtavale olulisi puudujärke olemasolevates teaduslikes andmetes ning on selge, et suuniseid ja standardeid ei ole alati koostatud parima tava edendamiseks asjakohasel moel. Lisaks võivad muutused narkootikumidega seotud olukorras, näiteks suur hulk vananevaid opioidide tarbijaid või uute ainete kasutamine, nõuda lisauuringuid ja -juhiseid. EMCDDA ja tema partnerid on pühendunud parima tava valdkonnas esinevate puuduste analüüsimisele ning nad toetavad aktiivselt ülemaailmsete teadmiste sidumist kohalike tavadega Euroopas kas siis tõendite ennetava levitamise, suuniste kohandamise toetamise või mõjuhindamise ja kogemuste vahetamise edendamise kaudu.

Teadmiste ülekandmise raamistik

Narkootikumid on narkopoliitika infoleht, mida annab regulaarselt välja Lissabonis asuv Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus (EMCDDA). Leht ilmub kolm korda aastas Euroopa Liidu 23 ametlikus keeles ning norra ja türgi keeles. Väljaande originaalkeel on inglise keel. Algallikale viitamisel on väljaande sisu kasutamine lubatud.

Väljaande tasuta tellimiseks võtke palun ühendust elektronposti aadressil: publications@emcdda.europa.eu

Cais do Sodré, 1249-289 Lissabon, Portugal
Tel +351 211210200 • Faks +351 218131711
info@emcdda.europa.eu • www.emcdda.europa.eu

Järeldused ja ettepanekud

1. Viimase kahekümne aasta jooksul on Euroopa olnud tunnistajaks huvi kasvamisele parima tava väljakujundamise ja edendamise vastu. Tõendus põhiste tavade edendamiseks narkootikumide nõudluse vähendamiseks seotud sekkumiste valdkonnas kasutatakse eri vahendeid, nagu juhised ja kvaliteedistandardid. Riigi tasandil on juba olemasolevate tõendus põhiste juhistelevitamine ja kohandamine uute väljatöötamise asemel osutunud kulutõhusaks lahenduseks, mis aitab tagada kvaliteeti. Euroopa tasandil on hiljuti kehtestatud protsess üksmeele edendamiseks ühiste minimaalsete kvaliteedistandardite osas.
2. Tulevikus tuleb kehtestada protsessid, millega tagatakse, et uute tõendite ilmutamisel ajakohastatakse kehtivaid juhiseid ja standardeid korrapäraselt. Peale selle on ülioluline edendada ja levitada juhiseid ja standardeid erialatöötajate ja otsusetegijate seas. Hoolimata sellest, et viimasel ajal on teaduslike tõendite kättesaadavus narkootikumidega seotud sekkumiste tõhususe (ja ebatõhususe) kohta suurenenud, esineb endiselt puudujääke ja nende täitmiseks on vaja teadusuuringuid. Väga teretulnud oleks Euroopa teadusuuringute kava, milles eelistatakse teemasid, mis on seotud nii sekkumiste tõhususega kui ka teaduse ja praktika vahelise seose parandamisega.
3. EMCDDA oma kogemustega parima tava jälgimises ja levitamises jätkab kvaliteedi parandamise edendamist ja toetamist Euroopa narkovastases võitluses. Tõendite ennetuslik levitamine, juhenditekohandamise kaasajamine, eesmärkide seadmise ja mõjuhindamise toetamine ja kogemuste vahetamise edendamine on mõningad tegevused, mida me oma sidusrühmadele jätkuvalt pakume.

Põhiallikad

- Amato, L., Davoli, M., Vecchi, S. et al. (2011)**, „Cochrane systematic reviews in the field of addiction: What's there and what should be”, *Drug and Alcohol Dependence*, Vol 113 (nr 2-3), lk 96-103.
- Brunsson, N. ja Jacobsson, B. A. (2000)**, *A world of standards*, Oxford University Press, New York.
- Costa Storti, C., De Grauwe, P. ja Reuter, P. (2011)**, „Economic recession, drug use and public health”, *International Journal of Drug Policy*, Vol 22, nr 6, lk 321-325.
- Grimshaw, J. M., Thomas, R. E., MacLennan, G. et al. (2004)**, „Effectiveness and efficiency of guideline dissemination and implementation strategies”, *Health Technology Assessment* 8(6), lk iii-72.
- Guyatt, G. H., Oxman, A. D., Vist, G. E. et al. (2008)**, „GRADE: an emerging consensus on rating quality of evidence and strength of recommendations”, *British Medical Journal* 336 (7650), lk 924-926.
- Institute of Medicine (2011)**, „Clinical practice guidelines we can trust”, The National Academies Press, Washington DC.
- Moja, P. L., Castelli, B., McCauley, L., Grilli, R. ja Auxilia, F. (2005)**, „Cochrane EPOC group: closing the gap between quality assurance and organisation of care research and front line professionals” (originaaltekst on itaalia keeles), *Annali di Igiene: Medicina Preventiva e di Comunita* 17(6), lk 585-590.
- National Institute for Clinical Excellence (2011)**, *NICE 'do not do' recommendations*, kättesaadav aadressil: <http://www.nice.org.uk/usingguidance/donotdorecommendations/index.jsp>
- OECD (2011)**, „Economic Policy Reforms Going for Growth”, OECD väljaanne, kättesaadav aadressil: <http://dx.doi.org/10.1787/growth-2011-en>
- Sackett, D. L., Rosenberg, W. M., Gray, J. A., Haynes, R. B. (1996)**, „Evidence-based medicine: what it is and what it isn't”, *British Medical Journal*, 312 (7023), lk 452-454.
- Straus, S., Tetroe, J. ja Graham, I. D. (toimetajad) (2009)**, *Knowledge Translation in Health Care: Moving from Evidence to Practice*, Wiley Blackwell, Oxford.
- The ADAPTE Collaboration (2011)**, „The ADAPTE Process: Resource Toolkit for Guidelines Adaptation”, (versioon 2.0) kättesaadav aadressil: <http://www.g-i-n.net>
- Wensing, M., Bosch, M. ja Grol, R. (2010)**, „Developing and selecting interventions for translating knowledge to action”, *Canadian Medical Association Journal* 182(2), lk E85-E88.

Teave Internetis

EMCDDA parima tava portaal

<http://www.emcdda.europa.eu/best-practice>

Väljaannete talitus

AMETLIK VÄLJAANDJA: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus
© Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus, 2012
DIREKTOR: Wolfgang Götz
AUTORID: Marica Ferri, Alessandra Bo
TOIMETAJA: Marie-Christine Ashby
GRAAFILINE KUJUNDUS: Dutton Merryfield Ltd, Ühendkuningriik
Printed in Luxembourg